

Revoluția continuă în teatre

Pare că chiar nimeni nu mai are nevoie de teatru de când scandalurile între artiști, cu foarte puține conotații artistice, au împodobit cu doza lor de pitoresc viața publică din România: cei îndreptățiți să o facă, ba chiar plătiți bine pentru a o face, nu s-au grăbit să-și exercite autoritatea atribuită de lege pentru a găsi o soluție. Deși meseria lor este una a dialogului, a confruntării unor atitudini contrare, "în civilie" actorii și directorii lor s-au situat de la bun început pe poziții ireconciliabile, excluzând orice negociere. Mai trist, ei și-au adus obolul la rezerva națională de dispreț, termenii dialogului fiind extrași din dicționarul suburban al divertismentelor televizate și al politicianilor naționali și regionali.

Aprecierile despre calitatea repertoriului se combină, fără nici o logică, cu discuțiile despre chirii și despre baruri, aceleași titluri sunt trecute și pe lista succeselor, și pe cea a eșecurilor, nostalgiile după conducerea colectivă sunt formulate în aceeași respirație cu atașamentul față de reformă și toate la un loc nu sunt decât expresia impasului politic și legislativ, un impas general resimțit în teatru, teritoriul tuturor sensibilităților, ca o jignire personală.

Dincolo de specificul fiecărui conflict, există un model comun: o parte însemnată a trupei este revoltată și cere înlocuirea directorului, argumentând prin slabele rezultate artistice, comportarea abuzivă, neregulile cu banii. Sub o formă sau alta, obiectii de acest tip apar și în protestele actorilor de la Teatrul "Nottara", și în Memoriul celor de la Teatrul Național din Cluj. Buni sau răi, pricepuți sau nu, ambii directori au profitat de ambiguitatea cadrului legislativ: nici o lege nu-l obligă pe director să conducă cu ajutorul unui consiliu artistic. Acolo unde prezența acestuia este pomenită, într-un ordin al ministrului Spiess, înființarea lui este facultativă. Succes este ceea ce vrea directorul să fie, eșec este ceea ce nu-i place lui. În funcție de scara de valori și de intensitatea

intereselor sale se acordă gradații, sporuri, se încheie contracte pe durată determinată sau nu. El are dreptul să procedeze așa; conform principiului democratic, este permis tot ce nu este interzis. Nu există contract colectiv de muncă; după entuziasmul sindical din 1990, această formă de organizare a căzut în desuetudine. Când unui individ i se atribuie sau i se lasă atâta putere, ar trebui ca el să fie chiar un supraom ca să se poarte sensibil și politic cu colegii săi, deveniți subordonați. Uneori, cultura juridică a părților intrate în conflict este nulă. La TN Cluj, actorii demisionari au acționat legal, la București amenințarea cu întreruperea spectacolelor a devenit o realitate ilegală, stânjenitoare, din care nimeni nu mai știe cum să iasă.

Dacă teatrul ar fi "al lui Rădescu" sau "al lui Vișan", protestele salariaților s-ar rezolva simplu. Dar ele sunt subvenționate din banul public, sunt "ale poporului". Or, reprezentanții poporului, primăria și ministerul, ezită să-și exercite dreptul de proprietari, lăsând conflictele să băltească, spre amuzamentul și bucuria celor care nu iubesc teatrul. Faptul că luni de zile consilierii Primăriei Bucureștiului nu și-au găsit timp să analizeze situația de la Teatrul "Nottara", iar când s-au făcut că o fac, au reușit să-și exprime parțialitatea și superficialitatea prin insulte și ineficiență, dovedește că nu se consideră responsabili pentru răul mers al instituțiilor păstorite de ei. La Cluj, dimpotrivă, s-a încercat de la bun început colorarea politică a "scandalului cu artiști".

Oricât de antipatică ar fi aroganța lui Vlad Rădescu, oricât de dizgrațioasă ar fi răbufnirile temperamentale ale lui Dorel Vișan și modul hulpav (și, probabil, în multe situații ilegal) în care amândoi își rezolvă interesele personale pe moșia teatrului condus de ei (temporar?, pe viață?), sistarea spectacolelor îndepărtează publicul: minore, pe lângă marile scandaluri de corupție, conflictele din teatre nu pot determina polarizări semnifica-

tive în opinia publică. Apelurile semnate de intelectuali în sprijinul unei părți sau al alteia nu conving pe nimeni: simple gesturi de complizență. Ele sunt doar o armă de luptă: presupunerea "ai mei sunt mai celebri decât ai tăi" ține loc de argumente.

La data închiderii ediției am avut suficient material pentru a încerca descrierea evoluției conflictului de la Cluj, așa cum o puteți citi în continuare. Redacția i-a cerut lui Vlad Rădescu unele informații eventual utile pentru elaborarea unei sinteze asemănătoare despre conflictul de la "Nottara". Ne-a refuzat, pentru că, în opinia domniei sale, redacția e partinitoare (afirmație pentru care nu există probe) și pentru că în numele lui vorbesc spectacolele și realizările Teatrului "Nottara". Așa ar trebui să fie, dar directorul confundă faxurile, unde invitațiile sunt însoțite de prezumția capodoperei, cu realitatea spectacolelor. Departe de a fi un marș victorios, premierele ultimelor stagiuni nu dau imaginea unui program coerent, ele dovedesc o mare (prea mare) receptivitate la propunerile venite dinăuntru sau din afară. Acum îl contestă și unii dintre beneficiarii acestei generozități și nu sunt mulți cei care să-l susțină deschis. Se cheltuiește foarte multă energie pentru ca Vlad Rădescu să afle ce înseamnă nerecunoștința umană. Luciditatea, prezentă acum în analiza spectacolelor, nu s-a exercitat atunci când spiritul critic ar fi putut contribui la îmbunătățirea existenței scenice a colectivului și nu la suspendarea ei. Nici criticii colaboratori permanenți ai teatrului, nici cei din afara lui nu au atras atenția la timp cât de nociv poate fi să declari mediocritatea, excelență.

Dar, dincolo de argumentele pro sau contra, revolta maselor împotriva conducătorului dovedește că, deși au fost atât de prezenți în acțiunile revoluționare din '89 și '90, artiștii nu au înțeles că au luptat și pentru dreptul individului de a avea dreptate împotriva tuturor.

M.B.